

KRING MOUNT ELGON
MED VITA VÄNNER
OCH SVARTA

Anteckningar
om
Mount Elgonexpeditionens
öden och äventyr
av

SVEN A. LOVÉN

A. B. SVENSKA TEKNOLOGFÖRENINGENS FÖRLAG

I DISTRIBUTION

S t o c k h o l m
1921

tillfälle vara med om ännu fler i framtiden, lät mig skjuta, och hyenan låg efter andra skottet med den stinna buken och alla fyra benen i vädret. Negrerna grinade illa, när de skulle bära hem den fula besten, och det må man ej undra på då hyenan är deras djävul. Vi frågade medlidsamt om de icke hade någon annan och bättre, men de förklarade samstämmigt att de bara hade hyenan och att det var mycket nog. Deras motvilja mot detta djur sammanhänger med tanken på alderdomen och huru de då vid hög skröplighet kanske skola ledas ut i skogen, få lite mat och sättas vid en lägereld, som brinner just så länge som krafterna räcka att sköta den. När den darrande handen ej längre kan make hop vedpinnarna eller när hungern dämpat lusten att leva, slocknar elden, och då komma hyenor och avsluta sagan om ett människoliv.

Efter några protester mot mig och sparkar åt den blivande plågoanden, buro de emellertid sin djävul beskedligt till Ndolo, som är muhammedan, har en riktig djävul och därför utan oro satte kniven i hyenan.

På spaning efter noshörning och buffel.

Den tredje jaktdagen hade börjat. Bytet hade under morgontimmarna visserligen icke blivit lejon, som vi hoppats, utan blott en strimmig hyena, men då vi efter frukosten sträckte på benen och gingo att språka med Ndolo, måste vi ändå känna oss ganska förnöjda. Utom det mera alldagliga villebrådet — Grants zebra, Cooks hartebeest, reedbuck och hyena — hade vi fått en präktig elandtjur, en vacker impalabock och två ståtliga vattenböcker.

Mycket arbete, Ndolo, hur många man behöver du till hjälp? frågade vi på suahili.

Yes, two, svarade han högt på engelska, så att kikujunegrerna skulle få beundra hans språkkunskaper.

Kan du bli klar tills i morgon bittida så skicka vi dig tre man att bära skinnen och skelettdelarna till de indiska handelsskjulen, där de sedan få hämta tre säckar majsmjöl till oss?

Yes.

Men kan du säkert hitta oss, för nu ämna vi bryta upp och följa Thiba River nedåt för att söka noshörning och buffel? Kanske vi lämna floden och gå till en annan floddal.

Yes, kom det så lugnt, att vi kände oss säkra och strax därpå bröto lägret för att fortsätta jakten. Närmaste kikujuhövding hade sänt oss ett par jägare till hjälp, och så drogo vi ned mot Thibas utflöde i Tana, noggrant undersökande alla spår. På flera ställen funnos rikligt med buffelspår, men de voro c:a 14 dagar gamla, och hoppet att nu stöta på buffel i dessa trakter sjönk allt mera. Det var för torrt här i själva steppgränsen. Till och med vivlarna, som eljest brukade förekomma rikligt under trädens skugga, voro försvunna, liksom gräshopporna. Endast vandrande pinnar, 3—5 cm. långa, klevo sakta på de torra grässtråna med sina långa ben, som påminde om våra harkrankars.

Flera hjordar av vattenbock stötte vi på, de flesta bestående av 5—10 honor, men vanligen blott en enda bock. Negrerna snokade efter spår, allt som oftast eggade av vårt tillrop »nataka faro» eller »nataka mbogo», d. v. s. jag vill ha noshörning, resp. buffel.

Slutligen tröttnade vi på Thiba River och korsade en ås för att komma över till bifloden Nyamindis floddal. På åsens högsta punkt stannade vi för att med kikarna noggrant genomsöka trakten. Små förpinade akasior växte här och där, troget kämpande för sin existens mot torkan och steppbränderna, som väl nära nog ärligen gingo förbi dem, svedande allt löv, som ej satt minst en meter över marken.

Afrikas träd ha ej de lösliga konturer, som utmärka den nordiska vegetationen. Där ej lianer omsnärja ett trädbestånd eller undervegetationen går i ett med träden, bilda de karakteristiska individer. Steppakasian liknar till sin skepnad ofta en något snedvänd parasoll, euphorbiorna påminna om grenljus satta i massor tätt intill varandra, och de stora solitärträden erinra om frivuxna ekar eller lönnar.

Står man och spejar över en akasiestepp, tycker man sig se en massa egendomliga djur. De i värmen dallrande luftvägarna komma också föremålen att nästan röra sig. Vi stodo en lång stund och överlade om det eller det föremålet vore en struts, en noshörning eller en vattenbock tills jag vågade påståendet, att det ena mörka föremålet, 1 km. bort, vore en noshörning. Sakta rörde han sig framåt med sänkt huvud, och vi beslöto att gå närmare.

En stund senare funno vi, att det var en riktigt präktig hane, ty framhornet var tjockt och kraftigt. Den måste vi ha. En framryckning i bäge utefter en svacka förde oss c:a 180 m. från jätte-

grisen, som nu stod stilla med sitt stora, dumma huvud slött hängande framför kroppen. Men något väderkorn måtte han fått, ty huvudet höjdes upp i samma plan som ryggen och öronen spändes rätt framåt. Då small elefantgeväret, och han störtade ikull, skjuten snett genom övre delen av bogen.

Vi sprungo fram beskäftigt med kameran på ett par meters håll, men då blev noshörningen rasande och försökte komma upp på benen för att rusa på sina plågoandar. Negrerna gåvo sig iväg, så man såg deras ljusa fotsulor försvinna bortåt närmaste akasiebuskar. — Det är verkligen sant att negrernas fotsulor, liksom insidan av deras händer, äro ljusare än kroppen i övrigt; jag fäste mig särskilt därvid, efter jag under min militärtjänstgöring fick den uppfattningen att svenska folkets breda lager, i motsats till negrerna, i regel har en avsevärt mörkare färgton över just dessa kroppsdelar än å kroppen i övrigt. —

Förgäves sökte den sårade noshörningen komma upp igen. Förbindelseleden mellan de främre extremiteterna och skulderbladen var sönderskjuten, och hans vildsinta hugg med hornen efter oss resulterade blott i att det ofantliga huvudet gång på gång stötte mot marken, så den skalv under våra fötter och moln av damm omvärvde den sårade kolossen.

Skall jag vara ärlig måste jag medge, att glädjen över den ståtliga noshörningshanen var blandad med en ganska utpräglad skamkänsla. Här går nu denna gamla hederliga gynnare såsom hans förfäder gjort i årtusenden, fruktande varken Gud, djävulen, bufflar, lejon eller ormar, och så kommer en liten bakslug främling med gevär i hand och överfaller honom. Han vågar sig icke på en ärlig strid med spjut och svärd, utan smyger med gevär mot ett förhistoriskt djur som noshörningen. Är det inte som giftgaser i ett hederligt krig?

Sentimentalitet är en känsla, som dock ej länge bliver bestående under jakt på storvilt i Afrika. Noshörningen fick 2 skott genom ryggraden och ett i hjärttrakten och sedan var han död. Att taga hela huden eller skelettet skulle vara omöjligt på grund av det ringa antalet bärare, vi beslöto därför att rädda skalle med huvud och halsskinn samt stycka det övriga skinnet i smärre delar, lättare att bära. En eld tändes till skydd mot nattens rovdjur, och tre negrer kvarlämnades med uppgift att vakta villebrådet och plocka några hundratal fästingar på sprittrör.

I skymningen drogo vi sedan fram till Nyamindis forsande, klara vatten, som kom uppifrån Mount Kenyas snötäckta hjässa, vilken vi stundom sågo klart avteckna sig mot skyn. Fick man plötsligt se den synen, måste man stanna och hålla andan. Det blev som en slags gudstjänst på steppen. Svala fläktar svepte nästan om pannan, och man tyckte sig svagt urskilja silverklara klockors klang mellan ljuden av dunkande pulsar.

Nästa morgon — alltså fjärde jakt dagen — sände vi de tre bärarna till Ndolo med uppgift att bära skinn och skelettdelar till de indiska handelsskjulen, där avlämna sina bördor, köpa tre säckar majsmjöl och så leta reda på oss igen.

Jag var lite orolig för att de ej skulle finna Ndolo, att denne ej skulle kunna leta reda på oss och att slutligen de tre bärarna skulle irra ikring med mina majssäckar utan att kunna spåra upp oss. Fjästad tog saken lugnt, mumlade något om att hans folk alltid hittade rätt och ställde sig sedan att meta i floden.

I en kvart uthärdade jag åsynen av detta löjlga tidsfördriv, men gick sedan ut på strutsjakt — då får man åtminstone röra på benen och se något.

Att intelligenta och spänstiga människor kunna finna någon njutning i att timme efter timme stå och vänta på napp har alltid varit mig en gåta. Visserligen inser jag, att det för orkeslösa och fetlagda individer kan innebära en verklig tillfredsställelse att lura de kvicka och smidiga fiskarna på sina krok, det blir en sorts självhävdelse och ljud hämnd mot överlägsna varelser. Men eljest?

En gång frågade jag en vän, som suttit och metat i timmar utan att så mycket som se en fisk. Vad gör du egentligen då du sitter så där och metar?

Jag väntar på napp, förstås.

Ja, men under tiden, skriva kan du ju inte, vad tänker du på, du lösgör kanske din själ från materian och låter den flyga i friare rymder än vanligt.

Du är dum, inte fan tänker man då man metar.

Några timmar senare kom jag åter till läget. Ingen Ndolo syntes. En signaleld skulle ej synas i det skarpa ljuset och det brann ju förresten runt ikring. Vad var att göra?

Ndolo kan bestämt inte hitta oss, framkastade jag till Fjästad.

Min metande vän lade från sig metspöet och hojtade på folket. Själv gick han upp på en kulle, där han lät göra upp eld. Folket fick hämta stora fång av saftigt gräs från flodstranden och detta lades på elden. Sedan tog han en filt och kastade den över elden i tjugio sekunder. Plötsligt vräkte han undan filten och ett väldigt rökmoln bolmade upp mot skyn.

Denna manöver upprepades flera gånger och sedan gick han lugnt tillbaka till sitt metspö, sägande: Nu kommer han snart.

Sannerligen, efter en timme kom Ndolo, som sett röksignalerna, helt lugnt och anmälde sin återkomst. Han berömde mig för det jag hittat ett strutsbo, från vilket 4 ägg rövats. Ett femte hade jag avsiktligt lämnat kvar för att strutshonan ej skulle avbryta sin äggläggning.

Är det sant, Ndolo, att strutshonor lämna sina ägg i sanden att kläckas av solvärmen? frågade jag, men då blev Ndolo arg över att vi vita kunde vara så dumma tro, att den ståtliga och svärjagade afrikanska jättfågeln, steppens prydnad, vore så liknöjd för sin avkomma.

Nej, både under dagarna och nattetid turade strutshonan och honan om att ruva äggen och ej nog med det. Vid vissa tillfällen spredos äggen ut i solvärmen, vid vissa lades de i hög och stundom trampades de ner i sanden. Ndolo började därpå uppföra en solodans med krokiga knän i en liten rundel, vändande sig åt olika håll. Så gjorde strutsen, påstod han, då äggen behövde döljas vid annalkande fara eller skyddas mot hastiga temperaturväxlingar.

Vad det strutsbo beträffar, som jag fann, så var det placerat på fria steppen utan träd i närheten och bestod av en svag skålförmig urholkning i sanden. De fem äggen lågo bredvid varandra utan täckning, och gräset var bortsparkat en handsbredd runt äggen.

Den besvärliga strutsjakten.

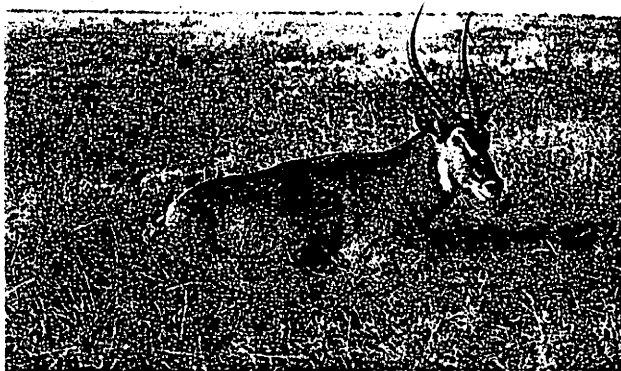
Den femte dagen bröts lägret tidigt, ty föregående dags överläggningar och rekognosceringar åt skilda håll hade givit till resultat, att bufflarna ej längre funnos i trakten, utan antagligen dragit sig upp till några högre belägna dalsänkor, där torkan förmodades ha gjort sig mindre kännbar. En ganska stor och grann noshörningshona, som vi sett nära lägret, kunde ej hålla oss kvar. Ej

heller de kongonis, zebror och vattenbockar, som syntes på avstånd, ty nu ville vi ej skjuta flera av dessa djur.

Ett par timmar drogo vi upp utefter Nyamindis vackra floddravin, där palmer och lianklädda storträd omväxlade och där en och annan apflock rusade upp i träden vid vår ankomst. Nu började vi nalkas trakter, där Ndolo förr varit med om buffeljakter. Vi höllo rast, medan de disponibla bärarna sändes tillbaka för att hämta den återstående lägerutrustningen, men hade ej suttit lång stund, förrän vi upptäckte att en grupp på en präktig svart och vit strutshane samt tre gråbruna honor spatserade i lugn c:a 600 m. från oss. Jag hade fått extra licens av myndigheterna att skjuta ett par av de eljest förbjudna djuren och vi beslöto prova vår lycka.¹

Strutsjakten planerades så, att jag skulle gå runt den öppna slätten och sedan smyga mig fram i skogsbrynet på andra sidan om strutsarna. När detta skett, skulle Fjæstad rycka fram från sitt håll och driva dem mot den plats där jag låg på lur. Planen misslyckades snöpligt; strutsarna undveko Fjæstad, sneglade missnöjligt bort åt mitt skogsbryn och promenerade snett utåt steppen. Fjæstad lyckades dock genskjuta dem med påföljd att de i sin mjuka, vaggande sprängmarsch på krokiga knän defilerade förbi mig utom säkert skotthåll inåt en flik av steppen som begränsades av gles buskskog på tre sidor. Den fjärde sidan stängdes nu av oss, och förväntansfullt närmade vi oss steppflikens inre del, där nu strutsarna stodo bakom ett krön med kropparna väl dolda och blott de spejande huvudena synliga. När vi kommit på ett par hundra meters håll, satte de emellertid iväg igen i gäsmarsch, icke som vi väntat utåt steppen, utan inåt buskskogen. Där drogo de sig undan ett par kilometer, gäckande våra ansträngningar. Kommo vi dem någon gång nära, så kunde vi vara säkra på att de små strutshuvudena på de långa uppåsträckta halsarna upptäckte oss ovan buskar och krön långt innan vi sågo dem. Slutligen kommo de ut på steppen igen och kände sig där tydligen säkrare, ty de började beta och jag lyckades osedd krypa fram till skogsbrynet och avlossa ett skott från 303:an med 300 yards sikte och soft-nose patron. Den ståtliga hanen föll ikull, flaxade med vingarna och sökte förgäves komma på benen igen.

¹ Den i kap. XVI skildrade strutsjakten ägde rum senare.

100. GAMMAL VATTENBOCK FRÅN THIBA RIVER

101. UNG VATTENBOCK FRÅN LUMBWA

102. NOSHÖRNINGENS HUVUD VAR EN BÖRDA FÖR FYRA MAN

103. MIN GAMLE VÄN FRÅN NYAMINDI RIVER